

Valsts reģionālās
attīstības aģentūra

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Dabas aizsardzības
pārvalde

DAUGAVPILS UNIVERSITĀTE

LATVIJAS
ORNITOLOĢIJAS
BIEDRĪBA

LIFE FOR SPECIES „Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne” (Nr. LIFE19 GIE/LV/000857)

Dižkoku sarakstā iekļauto sugu noteikšana

Aiva Bojāre

Projekta LIFE FOR SPECIES vaskulāro augu eksperte, Daugavpils Universitāte

Seminārs «Bioloģiski vērtīgo koku aizsardzība apdraudēto sugu
dzīvotņu saglabāšanai»

03.-04.09.2024

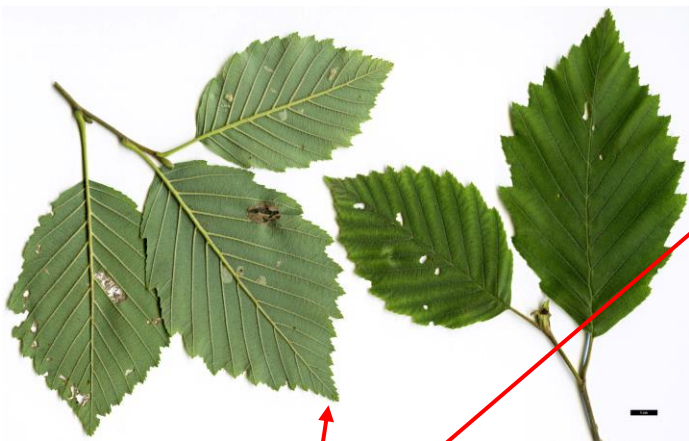
Dižkoku saraksts

Ministru kabineta noteikumos Nr.264 par «Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi» iekļautas:

- 25 vietējās koku sugas – 4 skujkoki, 21 lapu koks;
- 29 citzemju koku sugas – 12 skujkoki, 17 lapu koki

Vietējās koku sugas

Alnus x pubescens hibrīdais alksnis

- Lapas gals smails vai pastrups
- Apakšpusē pelēcīgi zaļas, ± tūbainas
- Miza plāna, gluda, gaiši pelēka

Alnus incana

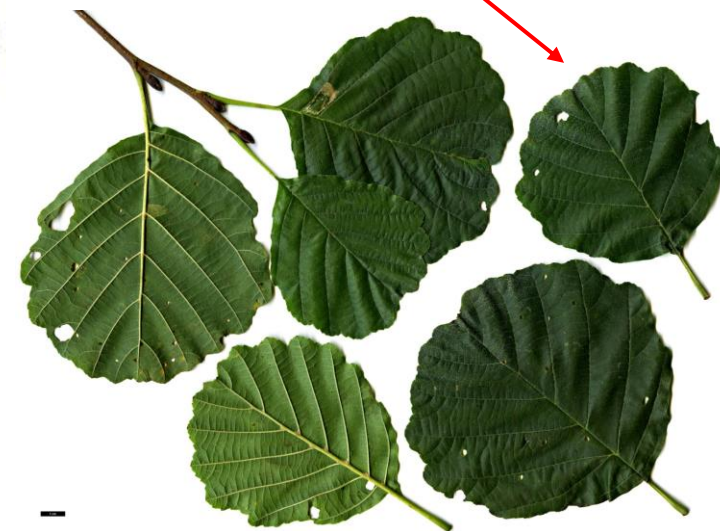

Alnus x pubescens

Alnus glutinosa

- Lapas virspusē spīdīgas, apakšpusē dzīslu stūros brūnganu matiņu pušķi
- Miza veciem kociem tumši pelēka, plēkšņaina kreve
- Lapas gals noapaļots vai ar jomu

Vietējās koku sugas

Malus sylvestris meža ābele

Malus domestica

- Dzinumi kaili vai viegli mataini
- Jaunas lapas ar apmatojumu, nobriedušas – kailas!
- Lapas gals strups, ass
- Augļi apaļi, 2-2,5 cm ø, zaļgandzelteni

- Jaunie dzinumi tūbaini
- Lapas lielas, apakšpusē, bieži arī virspusē ar baltiem matiņiem, lapas kāts matains
- Augļi >3 cm ø, krāsa un veids ļoti dažāds

Vietējās koku sugas

Pyrus pyraeaster meža bumbiere

- Lapas apaļas vai plati eliptiskas, tumši zaļas, spīdīgas, apakšpusē blāvas
- Jaunas lapas apakšpusē ar tīklveida matiņiem
- Īsvasas ērkšķainas
- Augļi lodveida, nedaudz no galiem saspiesti, 2-3 cm ø

- Neveido ērkšķainas īsvasas
- Augļi lieli

Vietējās koku sugas

Salix caprea blīgzna (pūpolvītols)

- Pumpuri lieli, rūsgani
- Jaunie dzinumi trausli, robusti, blīvi mataini, vēlāk kaili
- Lapas virspusē kailas, viegli krokainas, tumši zaļas, apakšpusē pelēki tūbainas
- Lapas mala bieži viļņaina, nevienādi zobaina

Vietējās koku sugas

Salix fragilis trauslais vītols

- Dzinumi gludi, spīdīgi, trausli, kaili
- Lapas iegareni līdz šauri lancetiskas ar noapaļotu pamatu un izstieptu, smailu galu, kailas, virspusē tumši zaļas, apakšpusē zilganas, galvenā dzīsla dzeltena. Lapu kāti ar dziedzerīšiem

Vietējās koku sugas

Salix pentandra šķetra

- Dzinumi, zari spīdīgi
- Lapas blīvas, ādainas, virspusē tumši zaļas, spīdīgas, apakšpusē gaiši zaļas, kailas
- Auglencu spurdzes saglabājas zaros visu ziemu

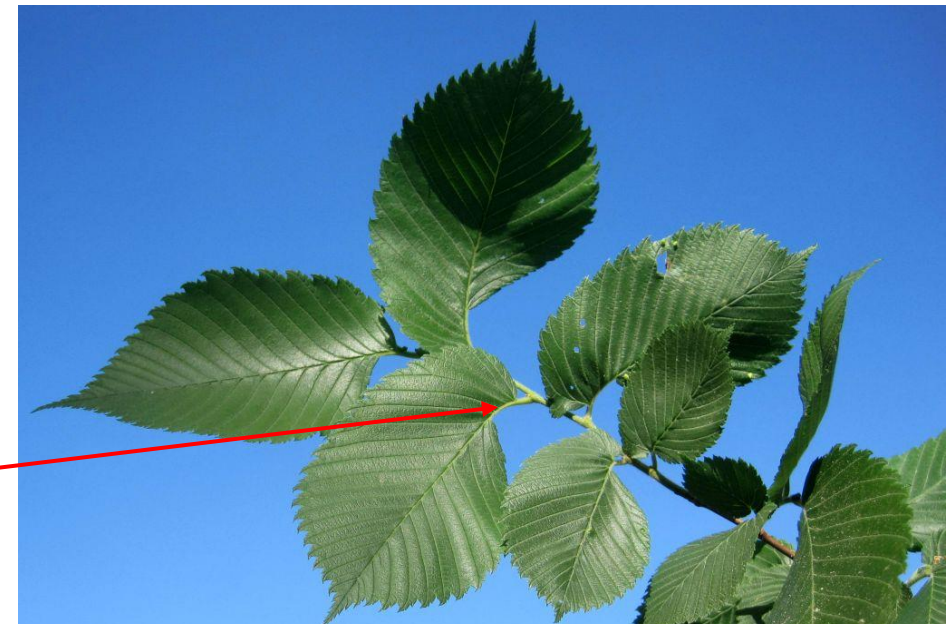
Vietējās koku sugas

Ulmus glabra parastā goba

- Lapas pamats viegli nesimetrisks
- Dzīslas zarojas
- Ziedi/augļi sēdoši
- Lapas pamats izteikti nesimetrisks
- Dzīslas nezarojas
- Ziedi/augļi uz gariem kātiņiem

Ulmus laevis parastā vīksna

Citzemju koku sugas - skujkoki

Abies alba Eiropas baltegle

- Pumpuri nesveķaini
- Miza stumbra apakšējā daļā plēkšņu veidā saplaisā
- Skujas ķemveida, virspusē tumši zaļas, spīdīgas, apakšpusē ar 2 baltām joslām
- Segzviņu plāksnītes ārpusē atliktas mazāk par pusi, pakāpeniski pāriet smailītē

Abies balsamea balzama baltegle

- Pumpuri sveķaini
- Skujas virspusē veido V veida eju, tumši zaļas, spīdīgas, trauslas
- Čiekuriem ārpusē redzamas tikai segzviņu smailītes

Citzemju koku sugas

Abies concolor vienkrāsas baltegle

- Skujas līdz 4 cm garas, zaļanas līdz zaļganpelēkas

Abies sibirica Sibīrijas baltegle

- Vainags šauri konisks
- Skujas tumši zaļas, spīdīgas, mīkstas, dzinuma galotnes virzienā vērstas

Citzemju koku sugas

Larix decidua Eiropas lapegle

- Stumbrs tuvāk pie pamata bieži izliekts
- Čiekuri līdz 3 cm gari
- Segzvīņas garākas par čiekurzvīņām

Larix ledebourii Ledebūra lapegle

- Stumbrs pie pamata stipri paresnināts
- Čiekuri līdz 1,5-5 cm gari, galotnē strupi
- Čiekurzvīņas galotnē viegli uz iekšu ieliekušās – karotveida, rūsgani matainas
- Segzvīņas īsākas par čiekurzvīņām

Citzemju koku sugas

Pinus cembra Eiropas ciedrupriede

- Dzinumi blīvi rūsgani tūbaini
- Skujas pušķī pa 5, 5-11 cm garas, tumši zaļas, vērstas dzinuma galotnes virzienā
- Čiekuri 6-8 cm gari, sākumā violeti, vēlāk brūngani

Pinus sibirica Sibīrijas ciedrupriede

- Dzinumi brūni tūbaini
- Skujas pušķī pa 5, 6-11 cm garas, tumši zaļas, tuvāk dzinuma galotnei uz visām pusēm izliekušās
- Čiekuri 6-13 cm gari, nobrieduši gaiši brūni

Citsemju koku sugas

Pinus strobus Veimuta priede

- Dzinumi tievi, zaļgani
- Skujas pušķī pa 5, 5-10 cm garas
- Čiekuri bieži izliekti, cilindriski, 10-15(20) cm gari
- Čiekurzvīņas plakanas plānas

Pinus nigra melnā priede

- Jaunie dzinumi pelēkbrūni
- Skujas pušķī pa 2, 8-14 cm garas, tumši zaļas
- Čiekuri iegareni olveida, 4-8 cm gari

Citzemju koku sugas

Pseudotsuga menziesii Menzīsa duglāzija

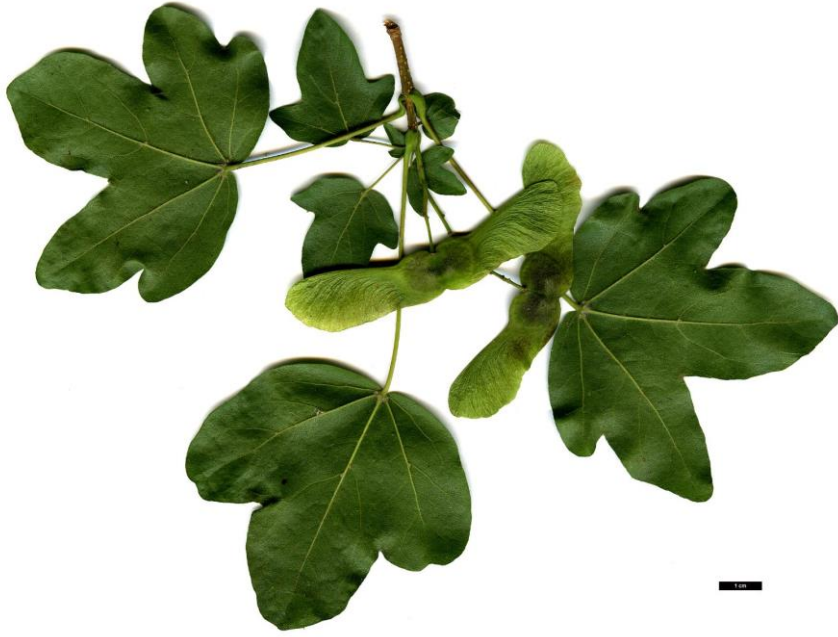
- Skujas no dzinuma atstāvošas
- Čiekuru segzvīņas garākas par čiekurzvīnām, vērstas čiekura galotnes virzienā

- Pasuga *P. m. var. glauca*
- Čiekuru segzvīņas garas, atliekušās atpakaļ vai atstāvošas

Citzemju koku sugas – lapu koki

Acer campestre lauku kļava

- Lapas 3(5) dalītas vai daivainas
- Spārnuļi horizontāli izplesti

Acer pseudoplatanus kalnu kļava

- Lapas 5-daivainas, ar sirdsveida pamatu, virspusē tumši zaļas, nespodras, apakšpusē zilgani pelēcīgas
- Ziedkopa/augļkopa – nokarens ķekars
- Spārnuļi izplesti šaurā leņķī, reti platā

Acer platanoides

Acer pseudoplatanus

Acer campestre

Citzemju koku sugas

Acer saccharinum sudraba kļava

- Lapas dziļi 5-daivainas, daivas zobaini daivainas, vidējā parasti 3-daivaina, virspusē gaiši zaļas, apakšpusē sudrabbaltas
- Spārnuļi sirpjveidā izliekti, veido platu leņķi, nogatavojas VI

April

May, seed drop

© pLondanjour

Citzemju koku sugas

Cerasus avium (*Prunus avium*) saldais ķirsis

- Lapas olveida, otrādi olveida vai eliptiskas, 5-15 cm garas, apakšpusē gar dzīslām vai pa visu plātņi matainas
- Lapu kāti 2-5 cm gari, ar 2 lieliem dziedzeriem

5396283

Ulmales parks, p 268 cm (2021)

Citzemju koku sugas

Fagus sylvatica Eiropas dižskābardis

- Raksturīga gluda, pelēka miza
- Pumpuri šauri konusveida, līdz 2 cm gari
- Lapas eliptiskas, 5-10 cm garas, gar malu viļņainas

Citzemju koku sugas

Fraxinus pennsylvanica Pensilvānijas osis

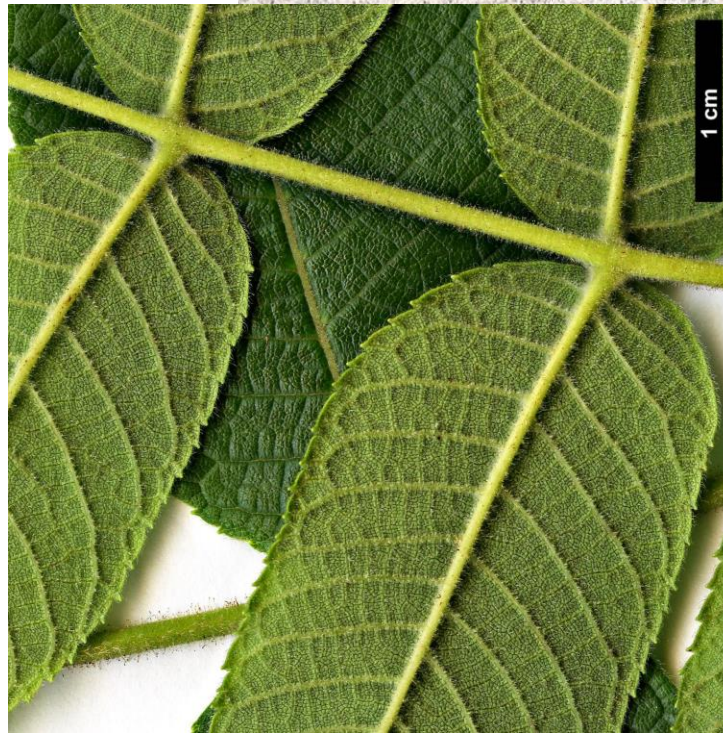
- Pumpuri brūni
- Dzinumi un lapas ass tūbaini pūkaini
- Lapas saliktas, ar 7(5-9) lapiņām, lapiņas apakšpusē matainas

Citzemju koku sugas

Juglans cinerea pelēkais riekstkoks

- Iepriekšējā gada dzinumi sarkanbrūni
- Dzinumi mataini, jaunie – dziedermataini, lipīgi
- Lapas 30-60 cm garas, ar 11-19 lapiņām
- Lapiņas smalki spilvainas, apakšpusē uz dzīslām matainas vai dziedermatainas
- Rieksts iegareni olveida, 4-5 cm garš, galotnē nosmailots, ar 8 asām garenšķautnēm un maziem izciļņiem starp tām

Citzemju koku sugas

Juglans mandshurica Mandžūrijas riekstkoks

- Iepriekšējā gada dzinumi olīvbrūni ar lenticelēm
- Dzinumi dziedzeraini mataini
- Lapas 60-90 cm garas
- Lapiņas 9-19, apakšpusē ar rūsgani pelēcīgiem dziedzerveida vai zvaigžņveida matiņiem
- Rieksts olveida, ieapaļš līdz elipsoidāls, nosmailots, galotnē ar smailīti, ar 6-8 strupām garenšķautnēm (no kurām divas attīstās spēcīgāk), ar a

Citzemju koku sugas

Populus sp. papeles

- *P. alba* baltā apse
  - Jaunie dzinumi un pumpuri balti tūbaini
  - Lapas uz īsvasām ieapaļas, strupi jomainas, virspusē tumši zaļas, apakšpusē sākumā balti tūbainas, vēlāk kailas
- *P. balsamifera* balzama papele
  - Pumpuri lieli, līdz 2,5 cm gari, lipīgi, smaržīgi
  - Dzinumi tumši brūni
  - Lapas 7-12 cm garas, robaini zobainas, ar ieapaļu vai plati ķīļveida pamatu, virspusē tumši zaļas, spīdīgas, apakšpusē gaišākas

Citzemju koku sugas

Populus sp. papeles

- *P. x canadensis* Kanādas papele
  - Ziemas pumpuri lipīgi
  - Lapas deltveida, gari nosmailotas
  - Lapas kāts pie pamata parasti ar 1-2 dziedzeriem
- *P. x canescens* pelēcīgā apse
  - Jaunie dzinumi pelēcīgi tūbaini
  - Lapas apakšpusē pelēcīgi tūbainas, ar viegli sirdsveida pamatu

Citzemju koku sugas

Quercus rubra sarkanais ozols

- Lapas 10-20 cm garas, pamats ķīļveida, septiņ- līdz vienpadsmitkārt jomaini daivainas, līdz pusei no lapas plātnes puses; daivas trīsstūrains olveida, vāji zobainas, virspusē tumši zaļas, apakšpusē gaišākas
- Zīles olveida, vāciņš vilciņveida vai ieapaļi gredzenveida, aptver zīli pie pamata vai līdz trešdaļai

Citzemju koku sugas

Robinia pseudoacacia baltā robīnija

- Dzinumi stipri ērkšķaini
- Jaunie dzinumi kaili vai vāji mataini
- Lapas saliktas, ar 9-19 lapiņām
- Ziedi 10-20 cm garos ķekaros, balti, smaržīgi
- Pākstis līdz 10 cm garas, **gludas**

- Citām robīniju sugām dzinumi mataini vai dziedzeraini, ziedi rozā, pākstis asas, dziedzeraini cietsarainas (*R. viscosa* (syn. *R. hartwigii*)) vai dziedzerainas, paskarbas (*R. neomexicana* (syn. *R. luxurians*))

Citizemju koku sugas

Salix alba baltais vītols

- Jaunie dzinumi dzeltenbrūni līdz olīvbrūni, sākumā zīdaini mataini
- Lapas lancetiskas, jaunas zīdaini spilvainas
- Bieži kultivēta šķirne 'Sericea', kurai lapas abpusēji paliekoši zīdaini spilvainas

Salix x rubens sarkastošais vītols

- Zari no stumbra atiet šaurā leņķī, zarošanās sākas augstu
- Zari nav tik trausli kā *S. fragilis*
- Pumpuri un dzinumi nedaudz mataini
- Lapas lancetiskas, 8-15 cm garas, gari nosmailotas, smalki, asi dziedzeraini zobainas, virspusē zaļas, apakšpusē zilganzaļas; jaunas lapas virspusē vai abās pusēs zīdaini spilvainas, vēlāk kailas

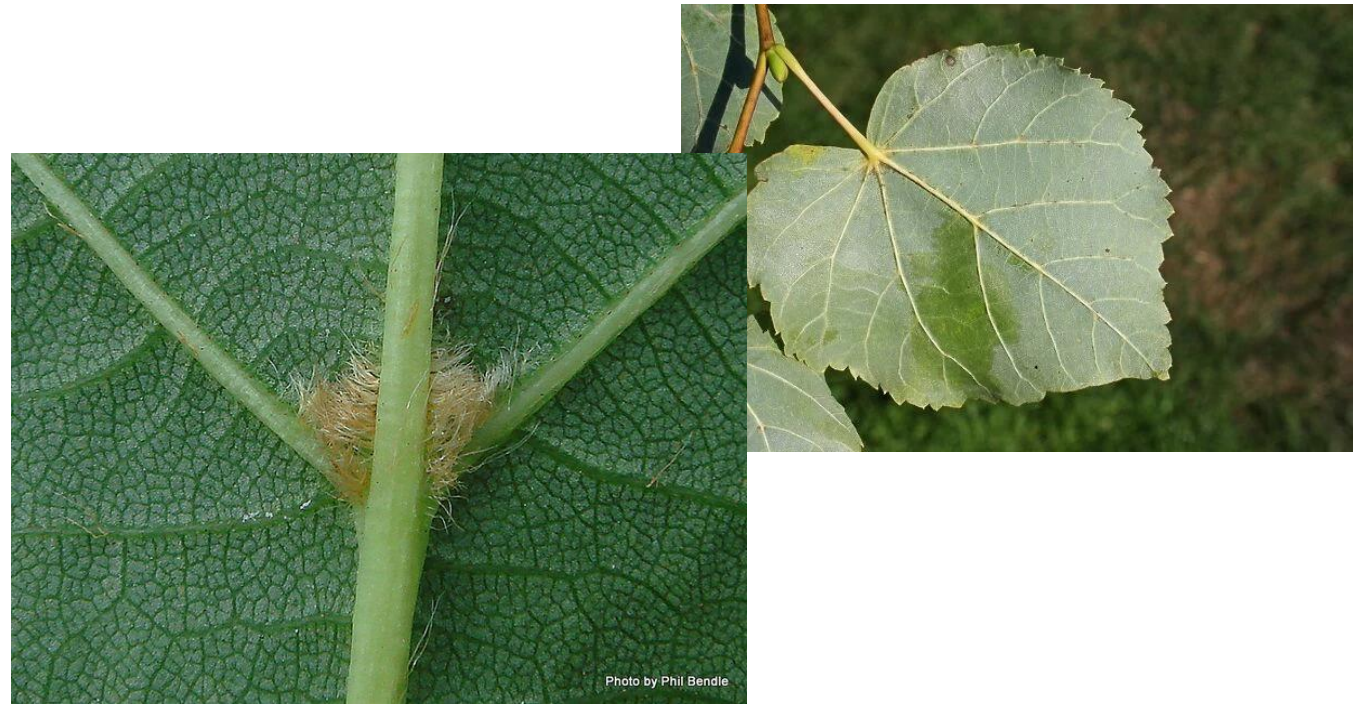
Citzemju koku sugas

Tilia x euchlora Krimas liepa

- Lapas īsi nosmailotas, ar šķībi sirdsveida pamatu, virspusē tumši zaļas, spīdīgas, apakšpusē gaišzaļas, ar brūnganiem matiņu pušķiem dzīslu stūros

Tilia x europaea Holandes liepa

- Lapas īsi nosmailotas, ar šķībi sirdsveida pamatu, virspusē tumši zaļas, apakšpusē gaišākas, ar matiņu pušķiem dzīslu stūros

Citzemju koku sugas

Tilia platyphyllos platlapu liepa

- Dzinumi un lapu kāti ± mataini
- Lapas lielas, ar sirdsveida vai iešķībi nošķeltu pamatu, tumši zaļas, ± abpusēji matainas

Paldies par uzmanību!

Materiāls sagatavots Eiropas Komisijas LIFE projekta “Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne” (projekta Nr. LIFE19 GIE/LV/000857 - LIFE FOR SPECIES) ietvaros. Projekts tiek īstenots ar Eiropas Savienības LIFE programmas un Valsts digitālās attīstības aģentūras finansiālu atbalstu.

Šis materiāls satur tikai projekta LIFE FOR SPECIES īstenotāju viedokli, Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildāģentūra un Eiropas Komisija nav atbildīģas par šeit snieģto informāģiju un tās iespējamo izmantoģumu.

LIFE FOR SPECIES „Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne” (Nr. LIFE19 GIE/LV/000857)